

UDK — 347.9:347,61/64

др Станка Стјепановић,
судац окружног суда у Славонској Пожеги

УТЈЕЦАЈ ПРЕИНАЧЕЊА ОДЛУКЕ О ПОВЈЕРАВАЊУ ДЈЕЦЕ НА ЧУВАЊЕ И ОДГОЈ НА ПРАВОМОЋНУ ПРЕСУДУ У СТАМБЕНОМ СПОРУ

Уколико се ранији брачни другови не могу споразумјети који ће од њих задржати станарско право, суд ће одлучити који ће од брачних другова задржати станарско право. О томе одлучује суд у парничном или ванпарничном поступку (1).

У Закону о стамбеним односима СР Хрватске садржана је одредба која обавезује суд да у сваком случају одреди да станарско право задржава онај брачни друг којему су повјерена на чување и одгој заједничка дјеца (2).

Дакле, у оваквим случајевима суд не узима у обзир на који је начин брачни друг стекао то право прије развода брака, да ли из радног односа или га је стекао самим закључењем брака с другим брачним другом. Суд није дужан водити рачуна о стамбеним потребама брачног друга, члановима породичног домаћинства, материјалним приликама другог брачног друга, нити о било којој другој околности. Уколико постоји судска одлука о разводу брака по којој су једном брачном друпу додијељена дјеца, суд није овлаштен да упућује пријашње брачне другове да пронађу и понуде замјену заједничког стана за два мања, како је то предвиђено у осталим случајевима.

*

О утјецају чињенице да је малољетно дијете које је повјерено једном брачном другом на чување и одгој постало пунољетно у вријеме доношења одлуке о задржавању станарског права другог брачног друга изјаснила се и судска пракса, јер се то питање показује као спорно. На судску праксу нижих судова утјецала је ревизиона одлука Врховног суда СР Хрватске да станарско право на стан задржава онај брачни друг коме је пресудом донесеном у бракоразводној парници додијељено малољетно дијете, па околност да је дијете у међувремену постало пу-

(1) Члан 65, ст. 2. и 6. Закона о стамбеним односима СР Хрватске из 1985. године.

(2) У осталим републичким и покрајинским Законима о стамбеним односима нема овакве обавезујуће одредбе, већ је повјеравање дјетета на чување и одгој једна од околности о којима суд води рачуна.

нољетно не утјече на одлуку о задржавању станарског права (3). Тиме се ово становиште приближава одлукама о привилегираним стварима код диобе заједничке имовине брачних другова.

Оваква одлука може имати и своје оправдање јер суд одлучује приликом доношења првостепене пресуде о оним чињеницама које су на снази у моменту закључења главне расправе, па како је у то вријеме дијете било малолетно, онда је исправна одлука да се питање момента пунољетности не може расправљати у каснијем поступку, то не би био ни разлог за понављање поступка.

Проблем пунољетности може се појавити и кад је над пунољетним дјететом продужено родитељско право, па је оно онда изједначено с малолетним.

Одредбе Закона о стамбеним односима не могу се проматрати одвојено од одредаба Закона о браку и породичним односима из којих произлази да се на одгој и чување повјеравају малолетна дјеца и она пунољетна дјеца над којима је продужено родитељско право (4). Значи, ако је дијете пунољетно, али због неких законом предвиђених недостатака није способно да се брине само о својим правима и интересима, већ је над њим продужено родитељско право, суд мора већ у току бракоразводног поступка одлучити који ће родитељ имати то дијете на бризи и одгоју, па ће таква судска одлука утјецати и у новом парничном поступку у поводу тужбе за задржавање станарског права.

*

Закон о браку и породичним односима даје могућности родитељима да траже измјену одлуке о повјеравању дјете на чување и одгој другом родитељу. У неким републичким и покрајинским законима за то је надлежан редовни суд, а негдје Центар за социјални рад. Када се промјени одлука о повјеравању дјете на чување и одгој, поставља се питање каква је правна судбина пресуде о задржавању станарског права оног брачног друга коме су повјерена дјеца на чување и одгој. Након измијењених одлука у судској пракси могу се пронаћи приједлози за понављање поступка који је правомоћно завршен у вези са задржавањем станарског права након развода брака.

У свом приједлогу за понављање поступка тужени брачни друг обично истиче да је одлука Органа старатељства о повјеравању дјете странкама измијењена, тако да су дјеца њему повјерена на чување и одгој, па да је то околност управо коју предвиђа одредба чл. 421, ст. 1, точ. 8. Закона о парничном поступку.

Судска пракса сматра да нова одлука о повјеравању дјете на чување и одгој другом родитељу није разлог за понављање поступка који је правомоћно завршен у вези са додјелом стана (5). Образлажући свој став, суд изражава мишљење да Орган старатељства који доноси одлуку у смислу чл. 79, став 3. Закона о браку и породичним односима, о повјери дјете на чување и одгој не преиначава нити укида

(3) Одлука Врховног суда СР Хрватске број Рев. 1667/86. од 13. XI 1986. објављена у „Прегледу судске праксе“, број 33/87, Сентенца 141.

(4) Тако и одлука Врховног суда СР Хрватске број Рев. 935/86 од 30. VI 1986. објављена у „Прегледу судске праксе“, број 33/87, Сентенца 145.

(5) Одлука Врховног суда СР Хрватске Рев. 1241/86, објављена у „Прегледу судске праксе“, бр. 33/87, Сентенца 146.

или поништава пријашњу одлуку о повјеравању дјецe на одгој у чување, већ та одлука представља самосталну нову одлуку која је донесена на темељу измијењених прилика и за то не представља разлог за понављање поступка (6).

Оваква одлука може бити предмет критике, јер иако је одлука преиначена, она је нова па се из прилично неспретне формулације члана 79. Закона о браку и породичним односима могу наћи аргументи и за једно и за друго мишљење, тј. и за мишљење из поднесеног приједлога за понављање поступка и за мишљење Врховног суда. Доиста, нова одлука коју доноси Орган старатељства нема слијед о раније донесеној, да би у поводу неког правног лијека она била као таква преиначена, већ је, доиста, донесена на темељу новог захтјева једног од родитеља. Али, ако би се шире тумачило појам преиначености из чл. 421, ст. 1, точ. 8. ЗПП, онда би под тај појам могли сврстати и нову одлуку Органа старатељства или нову одлуку суда о повјеравању дјецe на чување и одгој

Да ли је одредба члана 65, став 3. ЗОС-а СР Хрватске у складу са Уставом?

Како је одредба о обавезном додјеливању стана оном брачном другу којем су додјељена дјеца на чување и одгој имали континуитет и од 1984. године била у Закону о стамбеним односима СР Хрватске, то се о тој одредби на приједлог изјашњавао и Уставни суд (7). Подносилац представке сматрао је да се таквом одредбом не рјешавају питања оба брачна друга, већ да се њиме штити само један брачни друг, већином жена. Даље је предлагао да се законом предвиди да брачни друг који треба иселити из заједничког стана у нужни смјештај може стећи станарско право на том стамбеном простору. Одбијајући иницијативу, Уставни суд је између осталог навео да је управо тим одредбама реализирано неколико уставних принципа, а то су заштита дјецe, особа неспособних за рад, те малолетних особа. Оспореним одредбама Закона остављена је могућност бившим брачним друговима да се споразумеју тко ће бити носилац станарског права.

Ово мишљење Уставног суда је прихватљиво с обзиром на Уставом прокламиран принцип нарочите заштите дјецe. Готово је сигурно, ако има више дјецe која су повјерена једном брачном другом, да би без овакве изричите законске одредбе у великој већини случајева суд ипак донио одлуку о задржавању станарског права оног брачног друга коме су дјеца повјерена на чување и одгој.

Став судске праксе да се не мијења одлука о задржању станарског права, уколико су касније због измијењених прилика промијењене одлуке о чувању и одгоју дјецe или пунољетности дјетета, колико год се могао критиковати, ипак може имати и једно практично оправдање да се спријече приједлози за доношење измијењене одлуке о чувању и одгоју дјецe које биле мотивиране жељом за поновним рјешавањем властитог стамбеног питања.

(6) У одредби чл. 79, ст. 3. ЗПБО СРХ прописана је дужност Органа старатељства да на захтјев и једног од родитеља или по службеној дужности донесе нову одлуку о повјеравању дјетета на чување и одгој, без обзира да ли је пријашњу одлуку донио суд или Орган старатељства.

(7) Рјешење Уставног суда којим се одбија иницијатива број У-1-256/79 од 9. У 1980. године.